

Ordlista

Ordlistan utgår från den terminologi som används i den nationella klimat- och sårbarhetsanalysen (NKSA) och omfattar begrepp som ingår i analysramen samt i systemen. Alternativa definitioner av begreppen kan förekomma i sammanhang utanför denna rapport.

Allvarlighetsgrad	Omfattning och intensitet av de negativa konsekvenser som kan uppstå till följd av en klimatrelaterad fara. Beskriver hur allvarliga effekterna förväntas bli för samhälle, ekonomi och miljö om faran inträffar. Används i NKSA tillsammans med sårbarhet och exponering för att bedöma konsekvensen av en climateffekt.
Anpassningsförmåga	Förmågan hos samhälle, människor och naturmiljö att förebygga eller hantera climateffekter.
Artsammansättning	Beskriver vilka olika arter som finns inom ett specifikt område, ekosystem eller samhälle, samt hur många individer det finns av varje art.
Avrinningsområde	Det geografiska område från vilket vatten dräneras till ett vattendrag uppströms en viss punkt.
Biologisk mångfald	Rikedom av arter, genetisk variation inom arter samt av de ekosystem som arterna ingår i.
Dagvatten	Regn- och smältvatten som rinner från ytor såsom hustak, vägar, parkeringsplatser och stenläggningar.
Dricksvatten	Vatten som, antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning, är avsett för dryck, matlagning eller andra hushållsändamål i både offentliga och privata fastigheter, oavsett hur det tillhandahålls. Samt allt vatten som används i ett livsmedelsföretag för tillverkning, bearbetning, konservering eller försäljning av varor eller ämnen som är avsedda för livsmedelsändamål.
Effektreserv	En reserv av elproduktionskapacitet eller efterfrågeflexibilitet som kan aktiveras när den ordinarie elförsörjningen inte räcker till, för att säkerställa balansen i elsystemet.
Ekosystemtjänst	Funktioner hos ekosystem som på något sätt kommer människan till godo, samt de egenskaper i ekosystemet som upprätthåller dessa funktioner. Ekosystemtjänster delas ofta in i försörjande, kulturella, reglerande och stödjande tjänster.
Enskilda vattenuttag	Görs vanligtvis av hushåll från en enskild vattentäkt, till exempel en privat brunn. Enskilda vattenuttag kan också göras av företaget.
Exponering	Förekomsten av samhälle, människor och naturmiljö på platser och i situationer som skulle kunna påverkas av en klimatrelaterad fara. Används i NKSA tillsammans med sårbarhet och allvarlighetsgrad för att bedöma konsekvens.
Exportberoende/ importberoende	Ett mått på hur beroende ett land eller en sektor är av att sälja varor och tjänster till andra länder (export) respektive att köpa varor, råvaror eller komponenter från andra länder (import).
Extrem händelse	En kortvarig händelse som kan få effekter på kort eller lång sikt. Händelsens varaktighet kan sträcka sig från några minuter till flera veckor. Avser en händelse som, på en viss plats eller vid en viss tidpunkt, är onormal eller har en stor påverkan på samhället eller naturmiljön och innebär en allvarlig störning.
Fenologi	Beskriver återkommande faser i naturen, såsom lövsprickning, höstfärger samt flyttfåglars ankomst och avfärd.
Fenologisk mismatch	Innebär att tidpunkter för fenologiska händelser inte längre sammanfaller. Exempel är att vinterpåls och snötäcke inte överlappar, att flyttfåglars ankomst inte sammanfaller med tillgången på föda, eller att blomning inträffar samtidigt som vårfrost.

Finansiell stabilitet	Ett tillstånd där det finansiella systemet fungerar väl och kan stå emot störningar utan att allvarligt påverka samhällsekonomin.
Frekvent händelse	En kortvarig händelse som kan få effekter på kort eller lång sikt. Händelsens varaktighet kan vara från några minuter till flera veckor. Avser i NKSA en händelse som är mindre omfattande än en extrem händelse, men som inträffar mer frekvent.
Förbuskning	Innebär att buskar och lågvuxna träd breder ut sig i områden som tidigare dominerats av öppna marker.
Försäkringsgap	Skillnaden mellan de faktiska ekonomiska skador som uppstår vid exempelvis klimatrelaterade faror och den andel av skadorna som täcks av försäkringar. Ett stort försäkringsgap innebär att hushåll, företag eller staten får bära en större del av kostnaderna.
Genomförandegrad	Används i NKSA för att bedöma i vilken utsträckning riskreducerande åtgärder genomförs i dag.
Globala värdekedjor	Internationella nätverk av företag, produktion, transporter och tjänster som tillsammans skapar en produkt eller tjänst, från råvaruutvinning till färdig produkt och distribution.
Grundvatten	Det vatten som utgör den underjordiska delen av vattnets kretslopp där jordens porer och bergets sprickor är helt vattenfyllda.
Grundvattenmagasin (små)	Grundvattenmagasin med relativt liten lagringsförmåga. Kallas även snabbreagerande grundvattenmagasin.
Grundvattenmagasin (stora)	Grundvattenmagasin med stor förmåga att lagra grundvatten. Kallas även långsamtreagerande grundvattenmagasin.
Havs försurning	Innebär att havets surhetsgrad ökar.
Hamling	En traditionell metod för trädvård där man regelbundet beskär trädets grenar för att ta ved eller kvistar utan att fälla hela trädet.
Händelse	En kortvarig händelse som kan få effekter på kort eller lång sikt. Händelsens varaktighet kan vara från några minuter till flera veckor. Delas i NKSA upp i frekvent händelse och extrem händelse.
Icke klimatrelaterade faktorer	Förändringar utanför klimatsystemet (exempelvis socioekonomiska förändringar) som påverkar samhälle och/eller ekosystem.
Immateriellt kulturarv	Traditioner, seder och bruk, som överförs mellan generationer. Till exempel olika former av hantverk, ritualer, musik och berättelser.
Indirekt effekt	En effekt som uppstår som följd av en klimateffekt, ofta genom att samhälle, ekonomi och/eller miljö påverkas. De indirekta effekterna kan leda till olika kaskadeffekter i en händelsekedja. Exempel: Problem med framkomlighet kopplat till skyfall (klimateffekt) → Leveransstörningar (indirekt effekt) → Ekonomiska konsekvenser (kaskadeffekt)
Jämlikhet	Att alla, oavsett diskrimineringsgrunderna, ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter.
Kapitalallokering	Kapitalallokering avser hur finansiella resurser fördelas mellan olika investeringar och verksamheter i ekonomin. Snedvriden kapitalallokering uppstår när kapital styrs till verksamheter med hög risk eller låg långsiktig hållbarhet, exempelvis på grund av bristfällig information om klimatrisker.
Kaskadeffekt	En händelsekedja som beror på att en klimateffekt resulterar i efterföljande effekter. Exempel: Problem med framkomlighet kopplat till skyfall (klimateffekt) → Leveransstörningar (indirekt effekt) → Ekonomiska konsekvenser (kaskadeffekt).
Klimatanpassning	Åtgärder som syftar till att skydda miljön, människors liv och hälsa samt egendom genom att samhället anpassas till de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra.
Klimateffekt	Den direkta påverkan som klimatrelaterade faror har på samhälle, människor och naturmiljö. Klimateffekter efterföljs ofta av indirekta effekter och kan ge upphov till kaskadeffekter. Exempel: Problem med framkomlighet kopplat till skyfall (klimateffekt) → Leveransstörningar (indirekt effekt) → Ekonomiska konsekvenser (kaskadeffekt).
Klimat- och sårbarhetsanalys	En systematisk genomgång och bedömning av klimateffekter och risknivåer för samhälle, människor och naturmiljö utifrån nuvarande och framtida klimatförändring.
Klimatpåverkan	Avser hur en aktivitet, produkt eller verksamhet påverkar klimatet, främst genom utsläpp av växthusgaser och/eller förändrat kolupptag.
Klimatrelaterad fara	En möjlig naturlig eller mänskligt orsakad händelse eller trend som kan leda till skada för samhälle, människor eller naturmiljö. I NKSA uppdelad i fyra olika typer: frekvent händelse, extrem händelse, trend samt transnationell påverkan.

Klimatrisk/klimatrelaterad risk	En värdering av klimateffekter utifrån en sammanvägning av sannolikheten för att en klimatrelaterad fara inträffar och konsekvensen den får för samhälle, människor och naturmiljö.
Klimatscenario	En beräknad framtidsbild av klimatet där en klimatmodell används för att simulera utvecklingen utifrån antaganden om framtida utsläpp av växthusgaser.
Konsekvens	Beskrivning och bedömning av hur samhälle, människor och naturmiljö påverkas om en klimatrelaterad fara inträffar. Bedöms i NKSA utifrån exponering, sårbarhet och allvarlighetsgrad.
Kreditvärdighet	En bedömning av en låntagares förmåga att betala tillbaka lån. Försämrade kreditvärdighet kan leda till högre lånekostnader eller svårigheter att få tillgång till finansiering.
Kulturlandskap	Av människan påverkade landskap.
Kustzonsinklämning	När det stigande havet tränger kustens naturmiljöer mot land men bebyggelse hindrar deras naturliga förflyttning, vilket leder till förlust av viktiga habitat.
Livsmedelsförsörjning	Tillgång till och användning av livsmedel av tillräckligt god kvalitet från produktion till konsumtion.
Livsmedelssäkerhet	Hantering, beredning och lagring av livsmedel för att förhindra förgiftning och sjukdom.
Missanpassning	Klimatanpassningsåtgärder som kan leda till negativ påverkan, bland annat genom ökade utsläpp av växthusgaser, ökad eller förändrad sårbarhet för klimatförändringens effekter, ökad ojämlikhet eller minskad välfärd, nu eller i framtiden.
Multikriterieanalys	Den analysmetod som används för att bedöma klimateffekternas risknivåer. Varje klimateffekt bedöms utifrån fyra faktorer (sannolikhet, exponering, sårbarhet, allvarlighetsgrad) som poängsätts på en skala från 1 till 5. Anpassningsförmåga och genomförandegrad bedöms separat.
Multipla händelser	Samtidiga eller på varandra nära följande faror. Farorna behöver inte vara relaterade till varandra men sammanfalla i tid och rum.
Reglerande ekosystemtjänster	Tjänster som ekosystem tillhandahåller. Innefattar de tjänster som produceras via naturens egen reglering av kritiska processer, genom att till exempel rena luft och vatten, reglera lokalt och globalt klimat, förhindra översvämningar och jorderosion samt pollinera grödor och vilda växter.
Resiliens	Förmågan hos ett system att hantera och återhämta sig efter en händelse genom att svara eller omorganisera på ett sätt som gör att systemet bibehåller eller snabbt återfår sin funktion, identitet och struktur.
Representative Concentration Pathways (RCP)	Antaganden om framtida utvecklingsvägar för utsläpp av växthusgaser. RCP-scenarier benämns med en siffra som anger ungefärlig strålningsdrivning år 2100 (W/m^2), t.ex. RCP4,5 och RCP8,5.
Saltvatteninträngning	Ett fenomen som inträffar när saltvatten av olika skäl tränger in i en akvifär och förorenar grundvattnet.
Sannolikhet	Ett mått på hur troligt det är att något inträffar. I NKSA används en händelses frekvens eller en trends förändring över tid för att bedöma sannolikhet. Används i NKSA tillsammans med konsekvens för att bedöma klimatrisk.
Sedimentavsättning	Avser processen där partiklar som sand, lera eller organiskt material sjunker till botten och bildar sedimentlager.
Shared Socioeconomic Pathways (SSP)	Beskriver tänkbara scenarier för framtida samhällsutvecklingar, samhällets förmåga till utsläppsminskningar och klimatanpassning samt utsläpp av växthusgaser förknippade med dessa.
Skogsförtätning	När träd och annan vegetation växer tätare än tidigare, vilket gör skogen mer kompakt.
Solastalgi	Det lidande och den längtan som människor känner när deras omgivning förändras på ett sätt som de uppfattar som förstörelse.
Spillvatten	Förorenat vatten från exempelvis diskhoar, toaletter, duschar, biltvättar och olika processer i industrin. Kan också kallas avloppsvatten.
Stödjande ekosystemtjänster	Naturens grundläggande processer. Hit hör till exempel fotosyntes, näringsämnes-cirkulation, jordbildning och upprätthållande av livsmiljöer.
System	Ett samhällssystem eller ett naturligt system som analyseras i den nationella klimat- och sårbarhetsanalysen. I NKSA ingår systemen: Hälsa, Ekosystem, Bebyggd miljö och infrastruktur, Livsmedelsförsörjning, samt Näringsliv och naturresurser.

Sårbarhet	Samhällets, människors och naturmiljöns benägenhet att påverkas negativt av en klimatrelaterad fara. Detta innefattar exempelvis fysiologiska, tekniska eller fysiska faktorer som innebär att olika värden påverkas i mer eller mindre grad. I NKSA analyseras anpassningsförmåga separat och ingår därför inte i begreppet sårbarhet.
Sårbara grupper	Individer som delar en eller flera ogynnsamma sociala, ekonomiska, kulturella, politiska eller hälsomässiga omständigheter som gör att de saknar medel för att uppnå sina rättigheter eller på annat sätt åtnjuta lika möjligheter.
Sötwater	Ytvatten och grundvatten med en salthalt lägre än cirka 0,5 promille.
Tippningspunkt	En brytpunkt där en förändring i ett system blir så stor att ett jämviktsläge förhållandevis oåterkalleligt och abrupt övergår i ett annat läge.
Transnationell påverkan	När en klimatrelaterad fara i en annan del av världen påverkar Sverige indirekt genom olika påverkansvägar, såsom handel, ekosystem, människor, gemensam infrastruktur eller geopolitik.
Trend	En långsiktig förändring av klimatet som leder till förändrade förhållanden och villkor för samhälle och naturmiljö. Exempel: ökad medeltemperatur, stigande havsnivå, ökad medelnederbörd.
Vattenbalans	Anges för en tidsperiod och beskriver hur inflödet av vatten till ett område (genom nederbörd och andra inflöden) förhåller sig till utflödet och lagringen (som snö, mark-, grund- och ytvatten) i området.
Vattenbrist	Uppstår när behovet av vatten i ett område är större än tillgången.
Vattenförvaltning	Förvaltning av vatten enligt EU:s vattendirektiv som genomförs av svenska myndigheter och kommuner.
Vattenförsörjning	Tillgång till och användning av vatten av tillräckligt god kvalitet för en viss användning, t.ex. för dricksvatten, jordbruk eller industri.
Vatteninfrastruktur	Alla anläggningar, system och tekniska lösningar som behövs för att hantera vatten på ett säkert och effektivt sätt, både i samhället i stort och inom specifika sektorer som exempelvis jordbruket.
Värde	En komponent av ett system som är av vikt för att upprätthålla systemets funktion. I NKSA ingår riskutsatta värden, dvs. värden som bedöms kunna påverkas av olika klimatrelaterade faror.
Ytvatten	Vatten som finns på markytan i naturliga eller konstgjorda samlingar.
Återförsäkring	Försäkring som försäkringsbolag tecknar för att skydda sig mot mycket stora eller många samtidigt skadeutbetalningar. Återförsäkring sprider risker internationellt och bidrar till stabilitet i försäkringssystemet.
Återvätning	Avser återställning av vattennivån i torra våtmarker eller myrar för att återfukta marken och förbättra ekosystemets funktion.
Övergödning	När sjöar eller hav tillförs för mycket näringsämnen, ofta kväve och fosfor.